

ISTENVELÜNK- VISZONTLÁTÁSRA

családi istenbizonyítékok leginkább gyógyítások

Nagymama kétezertizenegyben halt meg. Utolsó évében nem beszélt. Anyám kikészült. Úgy képzeld el, ennyit mond: igen, nem, legtöbbször semmit. Úgy képzeld el, csak néz. El tudod-e képzelni, néz, és nem válaszol.

Anyám sétáltatta, etette, tette-vette, mosta, forgatta, simogatta. Az anyja volt.

Nagymamához futott be a sok történet, nem azért, mert direkt vágyott rá, csak úgy nála maradtak. Mert középen volt, és onnan látni lehetett a sok rokont. Visszafelé az anyját, előre anyámat és engem. Kérdeztük, és általában válaszolt.

Ha nem tudtuk, mit kell kérdezni, a Bibliában keresgélünk, utána nézünk. Így mondtuk egymás között. Mert a családtagok ide jegyezték be a sok fontos történetet, nem annyit és nem úgy, mint más családokban, falun. Máshol csak születést, halált és esküvőt, nagy ritkán valami tragédiát, mondjuk háborút. Nálunk sokkal többet, leginkább az Újszövetség lapszélére, az Ószövetségbe is elég sokat. És legesleginkább a Zsoltárokhoz és az Evangéliumokhoz, mert ezeket kedvelték. A saját történethez a Bibliából egy hasonlót kerestek, ez volt a családi szokás. Vagy csak egy ígerészt.

A vérfolyásos asszony mellé mondjunk egy szülései gyógyulást.

Lázár feltámasztásához dédapám halálát. De nemcsak évszámmal.

A kettőnek nem kellett azonosnak lennie, csak hasonlónak.

Valami fontosat valami fontos mellé, így mondta nagymama.

Kérdőzködés nélkül nem mesélt. Egyedül nagyapámról, róla állandóan.

Legeslegutoljára kétezertízben csontolódtam be nagymama mellé, amikor ő éppen a Drágajóisten mellé. Este nyolc körül lehetett, befelé fordult, és én rögtön vittem a bordó körömlakkomat és Saramago *Jézus Krisztusát*, azt olvastam. És a Zsoltárt, hátha kell.

Nagyon kellett, énekelj, énekelj, Melinda.

Mit énekeljek, olyant, amire menni lehet, ezt nem kellett sokat keresgélni, rögtön tudtam, melyik az. Kezdem, mondtam: Amint vagyok, sok

bűn alatt, / De hallva hívó hangodat, / Ki értem áldozád magad, / Uram Jézus, jövök.

Jövökjövök, a családjunkban sokan erre az énekre indultak, befelé fordultak, és kész, tudták, merre. Ők énekelték át magukat, s ha már nem ment, valaki más.

Ezt a szöveget mindenki kívülről tudta.

Továbbtovább, mondta nagymama, és én tovább, végigvégig.

Nagymama, nincs több.

Lidiáé

Dédanyámat Lidiának hívták, így is szólították. Olyan angyalféle volt, csak húszévesen dédapám nadrágjába gabalyodott, és ittragadt.

A nagy baj, amit leírok, egy másik nagy baj után történt. Hogy pontosan mi lehetett, betegség, szerelmi bánat vagy valamilyen általános nagy emberi csalódás, már senki nem tudja. Abból juthattunk volna valamire, hogy Lidia az Ószövetségbe jegyezte be, ahhoz a mondathoz, hogy Ti gonoszt gondoltatok énellenem, de Isten azt jóra gondolta fordítani, hogy cselekedjék úgy, amint ma (...), vagyis József történetének végéhez. Én azt írom le, ami ezután történt.

Lidia az éjszakát máshol töltötte. Az öt gyermek közül három már felnőtt volt, és kettő kicsi, nagymama hétéves, Kicsiferi öt és fél. A történetet nagymama többször elmesélte, a hiányzó részeket a kisebbik nővére pótolta ki. Azok a napok hiányoztak, amikor nagymama kikopott az életből. De a kisebbik nővére mondtamondta, annyiszor, hogy nagymama megtanulta.

Ezenkívül Lidia is bejegyezte, vázlatosan, ahogy a Biblia szélére ráfért.

Este, amikor Lidia elment, semmi nem volt a helyén. Mosdótál, szőnyeg, Ferenc, vagyis dédapám, szappan, kenyér, semmi. Lidia gumicsizmába bújtt és Ferenc ócskább kabátjába. Viszont ünnepi kendőt kötött. Az ajtóból visszafordult, vigyázzon, nagymama, Kicsiferire. Felöltözés előtt fél este meztelenül szaladgált, kibontott hajjal. Az esti teát is egy szál ingben főzte meg.

Nagymama bebújt a szőnyeg alá, nemenjnemenjnemenj. Nemenj.

Ettől kezdve nem emlékszik.

Lidia hajnalban tért haza. Kicsiferi még mindig szépen aludt, betakarózva, párnával.

De nagymama furcsa testtartásban üldögélt, a feje oldalasan billegett.

Lidia munkához látott, mint valami doktorné, mint valami szülésznő. Istenúgysegéljen. Nagymama kisebbik nővére így beszélt, Lidia sem tudta leszoktatni erről. A második naptól került haza, amikor megüzenték, hogy nagy baj van. Azt a másfél napot Lidia mondta el neki, egyetlenegyszer, és soha többet.

Lidia bement a hátsó házba, és egy szempillantás alatt mindent tudott. Nem beszélt, Kicsiferit nem ébresztette, az urától nem kérdezősködött. Végig csak nagymamával, levetkőztette, a nagyobbik mosdótálba forró vizet töltött, és megfüröszttette, simogatta, énekelt: Adja az Úristen e világon éltünkben, / Lelki s testi jókat nyerhessünk szükségünkben, közben a magáét is belepasszírozta.

Saját sorokat énekelt bele az énekbe, egyszavasakat.

Adja, adja, adja, adja, adja, énekelte.

Tartson meg mindvégig, / Minket igaz hitben,

Tartson, tartson, tartson.

Értsük meg, hogy legyünk / az Ő kegyelmiben.

Továbbtovább, végig és előlről.

Utána egy másikat, és még, a víz kihűlt, nagymama már libabőrös volt, de nem mukkant, Lidia nem látta, Kicsiferi nem ébredt fel.

A sok énektől végre kiszáradt a torka, és ölbe vette nagymamát. Bevitte az első házba, és két hétig senkit nem engedett közel. Ferencet, a bethániás barátnőit, a szomszédokat, Kicsiferit, senkit. Csak nagymama kisebbik nővérét.

A következőt írta be. Két álló hétig voltunk az első házban, a Drágajó-isten kegyelméből.

Ida végig ágyban volt, én ápoltam. És tettem-vettem mindenhol, ahol kellett, a házban, az udvaron.

De nem így volt, mondta nagymama, és neki a kisebbik nővére. Lidia csak nagymamával foglalkozott, csak az ő ruháit és az ő lepedőit mosta, a törülörongyokat minden éjszaka kilúgozta, nagymama arcát óránként dörzsölte, a homlokát, a nyakát, a tenyerecskéit, a matracot minden reggel újbába tette, mert nagymama bepisilt. Nagymama kisebbik nővére tiszta szalmát hozott, Lidiával ketten felemelték nagymamát, és nagymamát le a földre, amíg a szalmát kicserélték. Nagymamának mindegy volt, mit csinálnak vele. Utána vissza.

Ezt mind Lidia.

De a házat és a többi családtagot nagymama kisebbik nővére rendezte. Második nap Lidia elment a patikushoz, és délután az orvoshoz, a szom-

széd faluba. És csak a harmadik nap a paphoz, mert az orvoshoz gyalog ment, és ez megette a napot. És nem is ígért semmit, kiszállás csak következő héten lehetséges. De akkor ne jöjjön, addig meghal vagy meggyógyul, ezzel megfordult, és egész hazafelé énekelt. Az ének jót tesz, mert elveszi a sírást, nagymamát is tanította, Ida, énekelj, énekelj.

És előbb-utóbb az éneklésre gondolsz. Hogy ne legyen fals vagy csonka vagy illetlen. És minden egyéb jön magától. Az idő folytatódik, ez a legfontosabb. Mikor ketten gyalogoltak, énekeltek, ha templomba mentek, halkán, ha mezőre, állomásra, másik faluba, kieresztették a hangjukat.

A pap rögtön jött, ahogy volt, munkaruhában.
Az asztalnál félkörben álltak fel, nagymamával szemben.
Nagymama az ágyban feküdt.

Mint egy konfirmáció vagy egy szereplés, a sok felnőtt egyetlenegy kicsi gyermeknek. A pap, Lidia, Ferenc és nagymama kisebbik nővére. Kicsiféret nem engedték be. A pap oldalasan nézett nagymamára, egy szemmel, tette-vette a Bibliáját, és végül letette az egyik székre. Nem olvasott belőle. Imádkozott egy rövidet, és ment. Így Lidia is tudott volna, még nagymama kisebbik nővére is. És nem is énekelt, pedig azt is szokott, a Zsoltárból vagy a hallelujásból. Legalább mondta volna Lidiának vagy nagymama kisebbik nővérének, hogy leányom, zengedezzél az Úrnak! Ahogy szokta máskor.

A szemcseppeket reggel és este adták be, nagymama nővére húzta fel a szemhéjat, és Lidia csepegtetett. A szem körüli részt vizes ronggyal masszírozta, a halántékot, arcot, tarkót, nyakat ecetes-vizessel.

Nagymama tíz nap után sem mozdult, csak lélegzett és pisilt. Lidia a jeleket figyelte, a légzést, a pisi színét, szagát, a testhőmérsékletet. A gyorsabb légzés rosszat jelent. A lassú is, az egyenletes szuszogás, az a jó jel, és a világos pisi. Ha bűdös vagy csípős, az nagyon rossz.

A pupilla nagyságát és sötéttségét is rendszeresen vizsgálták. Ezek mind a Drágajóisten rejtett üzenetei és útmutatásai voltak. A második hétre a jelek összefolytak, és Lidia ordítani kezdett, IdaIdaIdaIdaIda!

A cseppeket nem adta be, és nem vette ki a mocskos rongyot nagymama alól, csak a szemét kereste, nagymama szemét. Nagymama kisebbik nővére látta, hogy már nem, hogy nagymama szeme elment.

IdaIdaIdaIdaIda.

Este kilenckor Lidia ráfeküdt nagymama testecskejére.

Beborította.

Az arcát nagymama arcára tette, a melle nagymama hasára került.

Nagymama kisebbik nővére a széken üldögélt, eltelt egy óra is. Lidia nem mozdult.

Nagymama nővére énekelni kezdett, beszélni nem mert.

Jöjj be, ó, mért állasz ott künn, Isten áldott embere.

Lidia pissegett, de nagymama nővére nem hallotta, és tovább énekelt, Várva várlak, nyitva szívem, szállj bele, szállj bele, szállj bele – eltanulta Lidiától az ismételtetést is.

És ekkor, pont a szállbelére, Lidia megmozdult.

A hátára fordult, és nagymamát a hasán tartotta, az arcuk most is egymáson.

IdaIdaIdaIda. Újból változtatott. Nagymamát a hátára fektette, és mellé feküdt, ő is hanyatt. Köszönömköszönömköszönömköszönöm.

Egymás mellett feküdtek és mosolyogtak.

Nagymama is kinyitotta a szemét.

Akkor Lidia ölbé vette nagymamát, és az ablakhoz vitte, reggelig ott üldögéltek.

Lidia ringatózott, nagymamát szorosan tartotta, nehogy balra-jobbra vagy előre dőljön.

Megfogjam a kezedet?, kérdezte. Vagy megsimogassam a lábadat, a hasadat és a kicsi fenekedet. Akarod hogymegfogjamakezedet, ésalábadat, vagymegszorítsalak. Szeretnél beszélni, de nagymama nem, és a lábadat szépen leengedni a földre, aztszeretnéde.

Szeretnédeszeretnéde.

Nagymama olyan szép volt, mint egy játékbaba, egész éjjel világított.

Még egy évig nem beszélt, és a lábacskaát nem engedte a földre. De mozgott. Utána beszélni kezdett, rövidebb szavakkal, leginkább egyszótagosakat használt. A talpával kitapogatta a földet, és elindult. Kilencéves korára rendszeren visszatért, és húszévesen menyasszony lett.

Lidia négy lapszélet írt tele, a Ti gonoszt gondolatok ellenemtől Mózes történetéig, addig, hogy az Úr azt mondja Mózesnek: Ne jöjj ide közel, oldd le a te saruidat a lábadról, mert a hely, amelyen állasz, szent föld. Itt vette észre az Úr népének nyomorúságát, itt jutott fel a kiáltásuk az Úrhoz.

Pont így volt, írta a végére Lidia.

A történetéhez éneket ajánlott, a *Szívem, ne rettegj* címűt, ez a 361-ik hallelujás.

Aki ezt az egészet elolvassa, énekelje a Szívem, ne rettegjet, a Hallelujásból.

Vagyis a 361 ediket.

1937. Dóda Lidia.

nagymamáé

Hóbortos és hosszú történet, a legtöbb részletet nagymamától és nagymama kisebbik nővérétől tudom. Amíg friss volt, nagymama sűrűn mesélt, az égvilágon mindenkinek. Fűnek-fának. Aztán megmakacsolta magát. Az első hónapban mondtamondta, hogy mekkora szerencsétlenség szakadt rá, az egész világra, de leginkább Kolozsvárra, és a betegséget, a csodálatos gyógyulást, csomagolást, menekülést, mindent részletesen, és a hosszú-hosszú utazást.

Aztán kész.

Nagyanyád mindig olyan érzékeny volt. Olyan különleges. Nem is menekült, csak fogta a léánkát, és elment, nem is kellett menekülni. Nagymama kisebbik nővére ilyesmiket javított a történeten.

Én nagymamának hiszek. Nagymama kisebbik nővére minden részletet kétféleképpen mesélt, előbb, ahogy nagymama mondta, utána saját javításokkal. Végül is igazságos volt. Nehéz volt nagyanyádnak. De nagyokat is mondott szegény. Nagymama bejegyezte a családi Bibliába, és tíz évvel később elhallgatott.

A Jelenések Könyvéhez írta be, oda, hogy Én vagyok az Alfa és az Ómega, az első és az utolsó, a kezdet és a vég. Boldogok, akik megmossák ruhájukat, hogy joguk legyen az élet fájához.

Ennél a versnél kezdte, a lapszélen, és alatta a fél üres oldalt is teleírta. Szerintem ezért választotta ezt az Igét, a nagy üres helyért.

Sok csodadolgot írtam ide, és minden betű igaz.

A Drágaúrjézus cselekedte.

Még egy dologra nagyondenagyon kérem.

Hogy Imrét vezesse haza Oroszországból vagy onnan, ahol van.

És ha nem jön haza, akkor is éljen.

Dósa Ida. 1944 júniusába'. Oj, merre visz utad, te kis vándor jiddis.

Ezt énekelhessük rá, én is ezt énekeltem.

hol kezdtem, és lassan közelítettem a témához, kicsit közelebb, és még. Vagy nem tettem fel kérdéseket, csak irányítottam a beszélgetést. Kolozsvár az ördög szava, ezt az egyet nem szabad kimondani, és nagymama belesétál a csapdába. Beszélni fog. De hirtelen másfelé nézett, ki az ablakon, vagy csak az asztalt bámulta, és hallgatott. Vagy egyszuszban beszélni kezdett, hogy milyen nehéz volt az élet, azéletmindignehézvolt.

Holnap krémest készít nekem. Vagy palacsintát.

Legrészletesebben a kisebbik nővérének mesélte el nagymama.

Lidiának semmit.

Mert Lidia nem örült ennek a nagy szerelemnek. Jó volna várni, amíg a háború véget ér, de nem lehet, mondta nagymama, abba belehalnak, ő is, nagyapám is. Mégiscsak jó volna megbizonyosodni, hogy egymásnak valók, de azt hogy kell, hogy lehet efelől megbizonyosodni, kérdezte nagymama.

Ezt Lidia sem tudta.

Akkor miért hallgatna rá, és nagymama ripsz-ropsz férjhez ment. Pedig cseléd volt, Kolozsváron, és nagyapám még katona, ő is Kolozsváron. A családból senki nem tudott Kolozsvárra utazni, és nem is akart.

Megírták, hogy nem mennek. Nem megyünk, mert nem mehetünk.

Nagymamát nem zavarta. Mert a szerelem nagyobb a háborúnál, a háború persze hosszabb lehet, vagyis a szerelemnél, úgyhogy sietni kell. Muszáj férjhez menni.

A Kétágúban esküdtek meg, ez a templom volt legközelebb az úrékhoz, ahol szolgált. A Magyar utca mértani közepén lakott, az úrnak a rendelője is ott volt, az első emeleten. Nőorvos volt.

Holtomiglanholtodiglan, és nagyapám betartotta, mert két év múlva el-esett. Nagymama szülés után is Kolozsváron maradt, nem mehet haza, nagyapám Kolozsvárra fog érkezni, a Magyar utcába, mindenkinek ezt írta.

Nagyapámtól színes tábori lapok érkeztek, az utolsó éppen anyám harmadik fogával jött. Kicsicsillag, nagymama anyám fejéhez tette a tábori lapot, drágakicsicsillag, anyám jobb füléhez, nagyapám legújabb képe mellé. A tábori lapok egy zöld dobozban álltak, anyám feje fölött, a babapúder és a spórolt pénze mellett. Ilyen különlegességeket kapott nagymama az asszonyától. Cuclit, babapúdert, sárga zörgőt.

Anyám jobban aludt a képpel, sokkal hosszabbakat, és az ínye sem fájt annyira, ez szemmel látható volt. Ritkábban sírt fel. A kicsifiú nagymamától balra feküdt, sokkal jobb alvó volt. Mert tíz hónappal kisebb.

Úgy szerettem, mint a saját anyja. Ida, te hozzánk tartozol, ilyeneket mondott asszonyom, akármi is történik. Nagymamának állandóan válto-

zott a státusa, először cseléd volt, utána szoptatódajka, utána mindkettő egyszerre.

Mert váratlan körülmények törtek a családra, hát háború volt. Nem tart-
hattak két cselédet, szoptatódajkát is, házi cselédet is, maradj, Ida, hová
mennél háborúban, mondta az úr is és asszonya is, és nagymama is így gon-
dolta. Kicsicsillag, te kicsi feketeség, anyám nyála a tábori lapra folyt, pont
a bélyegre, és nagymama a saját lapjára kente, a betűk alá. Ez a leányod
csókja, írta nagyapámnak. Anyámnak minden sort felolvasott, ölbe vette,
és megint.

A címzettek nevét is, vagyis nagymamát és anyámat.

Nagyapámat a Donhoz vitték, jó messze.

Az elején jól boldogult a két gyermekkel, tápláló, sűrű teje volt. De ami-
kor beállt ez a változás, a teje szinte elapadt. Nehéz volt mindent egyszerre,
főzön is, takarítson is. Csak a portörítés egy nap. És változtatott, pontos
időbeosztásra váltott. Délelőtt csak főzés, délután csak takarítás. A gyer-
mekek szoptatását is beosztotta, a fiúcskát kétóránként tette mellre, anyámat
reggel és este. Órarendet készített. És a sírással egyáltalán nem törődött.

A pontos óra, Ida, mindig pontos órában. Ha kettőakkorkettő. Ha sír,
akkoriskettő. Nagymama sokat tanult az asszonyától.

Mosni nem kellett, a szennyest heti kétszer elvitték és hazaszállították,
frissen vasalva. Végül megszokta ezt az új rendet. Csak hát mire megszok-
ta, és a teje is visszaállt, megint a feje tetejére állt minden. Amikor elvitték
az urat. Onnantól az asszonya nem kelt fel. Szegény nagymama mondta,
hogy az ő urát is, és az ő urát sokkal messzebb. Mert az úr mégiscsak itt van,
a városban, és az mégiscsak más. Onnan hamar hazajöhet az ember.

Négyen maradtak a házban. Esténként, miután a gyermekek elaludtak,
nagymamáék egymás kezét fogták. Nagymama az asszonya mellé feküdt, és
néztek felfelé. Nézték a plafont. Asszonya kérdezősködött. Ha nagymama
nem tudta a választ, akkor is válaszolt.

Milyen volt az első éjszaka, a második, a harmadik, milyen volt a legjobb.
Nagymama először beszélt ilyen dolgokról, és rájött, hogy ezekre a széken-
teljes dolgokra is léteznek rendes szavak. Az asszonya mindegyiket tudta,
a torkában voltak, csak mondani kellett. Gurguláztak kifelé. És nagymama
mindent megtanult. Egybeforrunk. Egymásba hatolunk. Nézzük egymást.
Száj a szájon. Szemérem a szemérem. Az én lelkem az ő testébe, és for-
dítva. Mindenünket kicseréljük. Mindegy, hogy melyikünk szólal meg, és
melyikünk hallgat. Egyésugyanaz a kettő. Nagymama kimondta, egybeforr-

tunk, egymásba hatoltunk, Imre szája az én szájamon, és az ő szemérme az enyémen.

Asszonyát minden érdekelte.

Hogy honnan tudja, hogy nagyapám él. Hogy jól van. Vagy rosszul vagy közepesen.

Nagymama nem tudja. Csak érzi.

De miből érzed, Ida?

Azt megérzi az ember.

Próbáld elmagyarázni. Már szépen beszélsz, sok szót tanultál.

De nincs mit magyarázni, megérezem és kész.

És ha valami nagy baj van, ha valami nagyon nagy baj, ha nagyapámat bántják, ha kitépik a fogát, vagy eltörik az ujjperceit. Azt is megérzi.

Az nem lehet. Ilyesmi nem történhet nagyapámmal.

Nagymama a bizakodásban volt jobb.

Egy-két hónap így telt el. Senki nem ment hozzájuk, és ők sem, sehová. Végül is háború volt. Az asszonya csak feküdt, nagymama is annyit, mint egész életében összesen. Legesleginkább mégis szaladgált az asszonya szobájában. Ágy, kicsi ágy, asztal, fal, egyik fal és másik. Mert főzni nem kellett, azt ettek, ami a kamrában volt, kompótot, lekvárt és lesütött kolbászt, a régi cseléd tette el, amikor nagymama még szoptatódjka volt. A régi cseléd bevitte nagymamához, kell még bele cukor, citrom vagy fahéj. Kóstolja meg! Még egyszer.

A kompótok közül nagymama a szőlőkompótot, szilvakompótot és a cseresznyét szerette. Asszonya semmit nem kért. Mindent nagymamába akart belebeletuszkolni, gondolj a gyermekekre, Ida, és nagymama erőltette a dolgot.

Két hét múlva a gyermekek megbetegedtek. Égtek, mint a tűz, lángoltak. Édesistenem, Ida, reggelre összeégnek. Egyik pillanatban anyám volt forróbb, a másikban a fiúcska. Vizes lepedőbe pólyálták őket, de semmi, utána a fürdőkádba, hideg vízbe, semmi javulás. Akkor üzentek az orvosnak. Az orvos nem jött, és nem is üzent vissza, pedig családi barát volt. A szomszéd patikus bezárt. A telefonvonal nem működött. Nagymama elment a rendelőbe, és hírekkel tért haza. A gyermekorvost is elvitték, őt is egy hónapja. Nagymamát nem engedték be. De a város nem változott sokat. Nincs annyi falragasz, asszonya ne higgyen el mindent.

Ekkor összeköltöztek, nagymama, anyám, asszonya és a kicsifíú. A földszinti hálósobában rendezkedtek be, a gyermekágyakat a franciaágy két oldalára húzták, az éjjeliszekrények helyébe. Nagymama fejénél a kicsifíú feküdt, asszonya mellett anyám. Mert hátha könnyebb, ha nem a saját gyermek mellett. Kicsicsillag, üzente anyámnak nagymama. Másnap újból felkerekedett, de most a város másik felébe ment. Egy fiatal orvossal beszélt, másnap délelőtt jön, és helyben fizetnek.

Mit mondott, ugye meggyógyulnak, valamit csak mondott, csak van már valami elképzelése. Mégiscsak orvos. Asszonya minden nap másra gondolt, első nap reggel diftériára, este influenzára. Másnap reggel bárányhimlőre. Jajistenemida, ez kanyaró.

A gyógyítást tágan értelmezte, gyógyíthat az étel, a levegő, a szép színek. Leginkább az ének. Minden betegségre más-más ének alkalmas, mást kell énekelni. Ha diftéria, azt kell énekelni, hogy Oj, merre visz utad, te kis vándor jiddisjiddisjiddis, első nap ezt énekelték állandóan.

Az influenzára a *Régtől fogva régi kérdést*, ezt nagymama is nagyon szeretete, mert benne volt az a hosszú a trararidirirom.

Kicsi gyerek bölcsőbe, bölcső alatt kis kecske, a kis kecske édes mandulával, mazsolával házal, mazsolával házalgat, a kis gyermek szépen elhallgat. És az éneklés önmagában még semmi, szóval nem elég. Énekelni kell, és közben végedősvégig enni is. Az *Oj merre visz*-re körtekompótot kell. A trararidirom-ra szilvakompótot, kolbásszal. És sok kenyeret.

És a gyermek előbb-utóbb meggyógyul. Az enyém is meggyógyul?, kérdezte nagymama, persze hogy meg. Minden gyermek meggyógyul. Ezeknek az énekeknek nem lehet ellenállni. És a sok kompótot nagymama mind magába tömte.

Reggelre nem változott semmi, mind életben voltak. Tízkor öltözködni kezdtek, és akkor kezdődött. Dörömböltek és ordítottak, mint a sakál. Nem is mondom ki azokat a szavakat, mondta nagymama a kisebbik nővérének.

Mi nem nyitottuk ki. Beszaladtunk a fürdőszobába, és azt az ajtót is bezártuk.

És a két kicsit hirtelen bele a fürdőkádba, hogy ne tudjanak kimászni.

A fürdőszobaaajtót betörték, az asszonyát megfogták és vitték, gyermekestől.

A kicsifíú már az ölében volt.

Nagymama futott utánuk, az udvarra, az utcára, a gyermeket hagyják, a gyermeket, a gyermeket.

Neüsdbele az orrodát! És aszádat fogd be, moströgtön! Aztanemjóját!
Amígnemkéső.

Anyám nagymama karjában volt, és nagymama kötényében az utolsó tábori lap. Tíz hónapja ez volt az utolsó.

Kitépte a zsebéből, nézzék meg, olvassák el a tábori lapot, nézzék meg ezt a bélyeget, a pecsétet.

Hogy azénuram milyen messze van.

Oroszországban. És ennyit semhisznek elnekem, hogy ezagyermek is-
azenyém.

Hogy ez a gyermekis azenyém.

De ez a két gyermek szinte egyidős. És nem ikrek.

És ha az urad katona, hogy született neked gyermeked.

Most rögtön hozom a bizonytságot. Hogyazuramitthonvolt.

És így született ez a második.

Egy perc, és hozom.

Az egyik csendőr eltépte a kicsifiút az anyjától, és nagymamához dobta.

És én az enyémet rögtön a földre, leengedtem. A kicsifiút elkaptam. Az enyémet le, a lábamhoz, és a fiúcskát az ölembe.

Asszonyom nem beszélt és nem mozgott.

Ha nem elég neked a saját bajod, és mentek.

És mars be, rögtön, takarodjál befelé!

Nem volt szabadságos levél, és nem volt nagyapám otthon.

A Szentlélek adta a szót, mondta nagymama.

Nagymama a két kicsivel bement. Május 11-e volt. Két nappal később is éltek, mind a hárman. Nagymama kiment a belső udvarra, és megkérdezte, milyen nap van és hányadika, május tizenhárom, mondták. Ha május tizenhárom, akkor két napot végigaludt. Vagy a Drágajóisten két napra elragadta. Hogy rendesen pihenje ki magát. A kicsifiú a földön feküdt, tele szarral. Anyám nagymama hasán. Vizes volt és forró, égett össze. Nem akartak szopni. A kicsifiút is mellre tette, büdösen, ahogy volt. De semmi életrealóság nem volt benne, csak a sok szar. Akkor lemosta. Eszébe jutott, mit kell ilyenkor csinálni. Így sem szopott.

Nagymamának a sok kompóttól megduzzadt a melle, és még a két nap pihenés is.

Nekiállt fejni, bele a mosdótálba, és énekelt hozzá, az *Oj merre visz utad*, te kis vándorjiddisjiddisjiddis-t.

Mert mégiscsak diftéria lehet.

Összeszedte a tábori lapokat, a sárga zörgőt és a spórolt pénzét, a ruhái nem jutottak eszébe. Szobáról szobára járt, hogy semmit ne felejtessen Kolozsváron. A két hálószoba, a gyermekszoba, szalon, konyha, fürdő. És a kamra, a sok kompóttal. Legvégén felment a rendelőbe, a kecskéhez, szülés óta először. A szobákban semmi nem volt az övé. Még egyszer végigjárta a házat, megint semmi. A kulcsot a házmesternél hagyta. A két kicsivel elindult, anyámat a hátára vette, a fiúcskát az átalvetőbe, és még a bőrönd. A kicsifíú még mindig büdös volt. Nagymamának úgy tűnt, nem is lélegzik.

Lélegzett vagy nem lélegzett?, kérdezte a kisebbik nővére, az ember vagy lélegzik, vagy nem. A gyermekek is. Nagymama kisebbik nővére egészen másként járt volna el, ő a kicsifíút kivette volna az átalvetőből, és ellenőrizte volna, levetette volna a réklíjét, és úgy.

Odateszed a füledet, és meghallgatod, ennyi az egész.

De nagymama fejében más volt. A friss levegőn egyből tudta, merre induljon, a Sétatér felé, a tóhoz. Mire odaértek, este lett, pedig reggel indultak.

Oda mentem, ahol békák voltak, és a parton verebek.

Előbb a kicsifíút merítettem bele. Meddig merítetted? Nyakig. És végig imádkoztam.

Nem énekeltem többet, az énekeket megutáltam. Nem segítettek. Mit imádkoztál? Az éneknek nincs elég ereje.

Mit imádkoztál? Magamban. De mit? Amit adott a Drágajóisten. A lelkembe. De mit adott? Nem tudom. A lelkembe adta. Nem a fejembe.

De az nem is imádság.

Nagymama kisebbik nővére fenntartotta a véleményét, halálig. De nagymamát szerette.

Miután nagymama és anyám hazaértek, ölbe vette nagymama fejét, megfésülte, és hetekig vele aludt. Anyámat középre vették.

És azonnal meggyógyult?, kérdezte. Igen. Ahogy kivetted, azonnal?, kérdezte. Igen.

És a kicsifíú nem?, kérdezte. Ó nem. És nem tudod, hogy lélegzett-e. Mondtam, hogy nem. Hogy nem tudom.

Szóval, mielőtt belemerítetted, azt kérdeztem. Hogy akkor lélegzett-e.

Mondtam, hogy nem tudom.

Szóval, hogy még előtte lélegzett-e. Nem tudom.

Egy kicsit lélegzett-e? Nem tudom. De próbálj visszaemlékezni. Nem tudok. Arra, hogy hová vitted. Sehová. Tegnap nem ezt mondtad. Tegnap

mit mondtam? Hogy az evangélikus templomhoz. Nem mondtam. Azt mondtad. Hogy letetted a küszöbre. Nem mondtam. Nem mondtam. Nyugodj meg, Ida.

anyámé

Inkább az enyém, de én semmire nem emlékszem. Viszont anyám végig velem volt, a Bibliába is ő jegyezte be.

Két hétig tartott, az eszméletvesztéstől az első szóig.

Nagymama a hetedik napon mondta apámnak, jó lenne megkérdezni, mi a teendő. Ha valamikor bekövetkezik, ne kelljen szaladgálni. De apám nem, úgyhogy mindennek nagymama járt utána. Nem rendelt meg semmit, de mindenki készenlétkben volt, pap, asztalos, rokonok. Tudtak rólam. A családban azóta két időszámítás szerint élünk, a rendesben és a betegség szerintiben. Betegségem előtt és után. A betegségem előtti idő, a két és fél év, és az azutáni. A betegségem előtti lány és a betegségem utáni. A betegségem előtti, akinek sima haja volt és barnás szeme. Még néhány tulajdonságot kihámoztam, fosós-véznácska, de erős, jól mozog, mindig fölfelé. És jól beszél, azt is fölfelé. Én csak ezt a magamat ismerem, ezt a betegségem utáni. Göndör fürtök, zöld szem. És szintén fosós-véznácska, ez az egy tulajdonság köti össze a két Melindát. Mert most egész más vagyok, nem vagyok beszédes, sem bátor vagy könnyen barátkozó.

Amilyen voltam. A belsőm is kicserélődött, leesek, és nem szeretnék felállni, elindulok valamerre, de megállok. Többször nekifutottam a képes dobozoknak, évszámok szerinti kartondobozok, a könyvespolc harmadik és negyedik polcán. Mert arra gondoltam, hogy nagymama téved, hogy nincs olyan, hogy valaki megbetegszik barna szemmel, és zölddel gyógyul ki. Megvizsgálom az arcomat, ezt terveztem, szemet, orrot, haját, mindent időrendi sorrendben. Kirakok egy hosszú-hosszú vonatot, és az egész lakáson végigkanyarogtatom a betegségem előtti éveket. Mert a sok kép nem fér el egyetlen szobában.

Úgy képzeld el, hogy meghaltál, úgy képzeld el, hogy kiment belőled a lélek.

A mentőből is kiesett, ágakba kapaszkodott, mielőtt végleg továbbáll.

Az utolsó percben csípte el a Drágajóisten, hopp, két ujjal elcsípte, és a szívéhez emelte.

És onnan a kórházba, a vásárhelyi műtőasztalra. Vissza az én kicsi tembe.

Úgy jártam, mint Jairus leánya, csak ő a Bibliában van, és mi Szovátán, ez a különbség. És én ilyen semmiségekkel foglalkozom, fennakadok, hogy barna szem vagy zöld.

Vajon ez már feltámadás?, kérdeztem. Ez az én gyógyulásom. Nagymama nem tudta. Mert az a kérdés, honnan számít feltámadásnak. Hogy számít-e az, milyen hosszú volt a halál?

Szerintem nem. Ha életből halál és halálból megint élet, akkor az feltámadás.

Lehet, mondta nagymama.

És szerinted én vagyok az egyedüli?, kérdeztem.

Nem hiszi. Elmondta Jairus leányát. Jairus leányát jól ismertem, de ki tudja, elém tárulhat valami új, amire soha nem figyeltem fel. És szerettem is becsontolódni nagymama mellé. Ébredj, leányom. Jairus leánya úgy ébredt, mint én. Megváltozott szemekkel. Megváltozott a színe és a formája is. És Jairus nem látta. Nem vette észre. Vagy elvette az eszét a boldogság, ki tudja.

A képes dobozokban egyetlenegy kép sem volt a betegségem előtti időből. Átnéztem az összest, mert ki tudja, máshová kerülhettek, vagy nem ismertem föl önmagamat. Újraésújra. De egy sem volt. Készült rólam kép egyáltalán?, kérdeztem anyámat. Hogy jut az eszembe, és miért kérdezek ilyesmit? Mert a szülők állandóan fényképezik a kicsi gyermekeket. És engem ti egyáltalán. Engem nem szerettetek. Anyám az ölébe vesz, pedig nem vagyok már kicsi lány, Melinda, Melinda, Melinda, de én képet akarok. Lehet, hogy máshol is vannak képek, mondom, egy másik szobában, egy másik dobozban. Vagy beestek a polc mögé. Vagy valamilyen távoli rokonnál. Anyám megígéri, hogy utánanéző.

Anyám szűkszavú. A betegségemről is nagymamától tudok legtöbbet. A két hétről. A hiányzó részeket is szívesen pótolná, de nem jöhetett velünk. Amit tud, elmondta. Hogy amikor az arcom az égre meredt, anyám hazarohant a munkából. Kikapott nagymama kezéből, és indultunk, elől a sofőr, hátul mi ketten anyámmal és a mentős. Menjünk Szereda felé, az rövidebb, visítózott anyám, menjünkgyorsabban, nem menjünk lifttel, az hosszabb, és takarjanak be, két paplannal. Anyámat leépítették. A mentős a harmadik emeleten a liftből kigurított, és irány a műtő, nem lélegzik, mondta az orvosnak, anyám elájult.

A mentős mindenről beszámolt nagymamának. A kórház udvarán találkoztak, a harmadik napon. A légzésem rögtön megállt, a lelegején. A sofőr ránk csapta az ajtót, az utca végére értünk, és kámpec. Anyám nem tudhatta, hát anyám nem orvos vagy egészségügyi káder.

A kórházba értünk, az orvos kikapott a guruló ágyból, és futott velem, az asszisztensnők utána, és a mentős öt évig nem is látott minket, anyámat és engem. Mert a mentővel egy másik városba indultak, és egy másikba, és megint, és ez reggelig így ment.

Reggel kilenckor felment a harmadikra, és mondták, hogy intenzív osztály, második kórterem. És csak ketten vagyunk a szobában, anyámmal. Külön vécével. A mentős a nevemet ismételtette, mátyusmelinda, mátyusmelinda, ezbiztos, hogyvalamitévedés, hátmeghalt. Vagy két különböző gyermek. Ugyanazzal a névvel. A nővér megsértődött, nemvagyoksüket, második kórterem.

A nagydarab mentős kétszer látogatott az utcánkba, és háromszor beszélt velünk. A kórházban nagymamával, betegségem harmadik napján, és mindent elmondott. Hogy az úton és a kórházban, a műtőig, és hogy nem volt lélek bennem. Csoda történt, asszonyom. És az utcánkban kétszer. Azért mondom, hogy utca, nem ház, mert így került hozzánk. Beteghez hívták, és találkoztunk. Először a szomszéd nénihez hívták ki, és másodsor a ballagásomkor. Amikor az utca torkolatában vonultunk, mind kicsípve, bekanyarodtunk, és ott volt a mentős. Szívinfarktus, mondta. És mi meghívtuk.

Amikor először jött, a szomszéd nénihez, én az udvaron ribizliztem, a betegségem után az ötödik évben. A mentős bejött a kapun, és mátyusmelindát kereste, énvagyokaz, mondtam, erre fölemelt, és az égbe dobált, hoppá, hoppá.

Nem vagyok már baba, mondtam, tegyen le, de még magasabbra dobott, hoppá, hoppá, ezekért a pillanatokért él-hal egy mentős.

Bement, és sokáig beszélgettek, anyám volt otthon és nagymama.

Anyám kávéval kínálta.

A szomszéd meghalt.

Másodsor, amikor a ballagásom volt, kicsit becsípett, a műszakjának vége volt, a férfi is meghalt.

Szóval nem ítélem el ezért.

Látod, Melinda, ő volt, száguldozott és szaladt veled a lépcsőn, mondta anyám, nem én voltam, mondta a mentős, mindenki más feladta volna, de ő nem, mondta anyám.

És tartotta bennem is a lelket, megmarad, meglátja, meggyógyul, mondta, nem mondtam, mondta a mentős.

Felment a pumpám, akkor ő volt vagy nem ő volt. Ópersze hogy én.

És mondta vagy nem. Ópersze hogy mondtam.

Akkor ne beszéljen félre!

Elromlott a hangulat, nem kellett volna meghívni a mentőst.

A bejegyzést anyám gyorsan elintézte, anyám írásban is szűkszavú.

A Százharmincharmadik Zsoltár második és harmadik verseihez írta be a történetet.

Áldjad, lelkem, az Urat,

és ne feledd el, mennyi jót tett veled!

Ő megbocsátja minden bűnöd,

és meggyógyítja minden betegségedet.

Ezerkilencszázhetvenháromban a Drágajóisten meggyógyította második lányomat.

Csoda történt.

Egy év alatt mindent megtanult, ülni, járni és beszélni.

Éneket nem javasolok.